

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előzetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 435dik sz. alatti Trattner-károlyi ház első emeletén, egybeült pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok trant csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrandelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésnyv foltvétetik 's pontosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország: kinevezés, előléptetés, országos pénztárnok Pajthényi Sándor; Készpénz és kölcsön folyt. Országgy. közlemény (oct. 28d. frdi ülés részletei a közteherviseles ügyében mondott két rendű jelszónoklattal; oct. 29d. frdi ülés. a közpénztár-kezelésmód; az napi ker. ülésb. hadi-adó a' átlat föltételei, t. javaslat szerkesztő vála ztmány tagjai; kezdemény jog iránti vita; esőtörvény módosítása, lechuzási díj; egyetem állapota; egyház adományosok tszékei, jobbágyok ált. lí's főáruháza; hajózásgátló akadályok; oct. 2 d. frdi ülésb. orsz. pénztárkezelés folyt; ker. ülésb. orsz. pénztár számadási jelentés; oct. 30d. orsz. rdi ülésb. a' hadiadó az azt il elő fölrással 's ez ügyben történt nyilatkozatokkal; oct. 21d. frdi ülésb. közadói 's hivatalképesség fölrás elfogadtatott; középponti vasut, orsz. alaptörvény 3 esztendőre évenként egy millió 's így összesen 3 millió ajánlatot; e napi orsz. rdi ülésb. orsz. utvonatok; nov. 1sőjei ker. ülésb. concertat onalis választmányi tsgek vegyes házasságok; orsz. rdi ülésb. concert választmányi kiegészítetik; pénzügyi osztályozás; frdi ülés: a' közmunkák iránti, t. javaslatot; nov. 2d. ker. ülés ped g a' katoná-élelmelési választmány 2d. jelentését fogadta el 's folytatandó alkü- 's megváltás alapul egy millió határozott; orsz. rdi ülésb. honosítási ügy, frdi ülés a' pénzügyi munkálatot folytatá az egy millióhoz ar nyozván a' kitűzött összegeket; Esztergom és Sáros megyei közgyűlések.)
Spanyolország (az alkotmányváltoztatási terv vázlat; Carlos és Krisztina közt létesültnek állított családi egyezés fővonalm; Espartero nyilatkozványa sok főben szegett út.)
Anglia (a' királyné Victoria (Nelson diadala 's eleste által elhírült) h-ójn; a' terjedékeny német faj Skótzsiában; Wellington Etónban; katonaköltség I. landra; Ellenborough 's a' ketvindiai társaság kormány; Ashley l. megfizetelése 'sat. Belgium vámszöv-tsége; Mathew aya részre aláírás.)
Franciaország (algiri gyarmatosítás, Dumont d'Urville szobra 'sat.)
Németalföld (trónbeszéd kivonata)
Olaszország (tiberi gőzhajozás akadályai; libanoni keresztények sorsa.)

Magyar- és Erdélyország.

Őcs's ap. kir. fels. Varga János győri káptalanb. kanonokot 's loesmandi egyházkerületi főesperest prinui boldog. szűz apát czimével méltóztatott felruházni.

A' nm. m. k. udv. Kincstár a' kulai k. kam. számtartó hivatalnál megürült ellenőri helyet Gesztesy József palánkai számtartóhivatali írrokra ruházta.

Komáromi Pajthényi Sándor, orsz. pénztárnok és tb. nov. 4kén élte 50dik évében huzamos súlyos betegség után elhunyt Budán 's Pesten a' vácsi temetőben takarítottatott. Reménytelenül történt halálát barát's ismerősi 's főleg öz. Sánd Mária két árvájival méltán keseregik Béke a' korán hamvadóra!

Készpénz és kölcsön folyt. I. Az Adó. Sokféle nézetek vannak ugyan a' közlekedési 's kereskedési utak dolgában, melyekbe provinciaiis érdekek vegyülvén, mindenki maga terve mellett harcol, illyenek az eszék-bródi hajózási csatorna, illyen a' Buda-Pest-ről Fiumébe vonandó vasut. Hogy az első a' közös haza kívánatának nem felel meg, a' duna-flumei vasut-építésre vállalkozott flumei társaságnak párhuzamokban előadott értekezései olly világosan tanusítják, hogy a' felől többé kételkedni sem lehet: a' második pedig melly egyenesen Budapestet kívánja Fiumével összekötni, még most nemcsak azért nem pártolható, mivel a' vukovár-flumei vasutnál nevezetesen költségesebb leend, hanem azért is, mivel a' legszükségesebb kiviteli árucikk legoleosóbb 's legnagyobb mennyisége nem Budapest, hanem az alduuai és tiszai vidékeken létezik 's így innen az árucikkokat több vagy kevesebb költséggel elsöben talán a' Tiszán le a' Dunáig, onnan ismét a' Dunán fel Pestig kellene szállítani, melly szállítással már magunk sokkal drágábbá tennök azokat a' flumei tengerparton is, mintsem ha azok Vukovártól szállítatnának Fiumébe közvetlen, minek következtében Odeszszával és Galacozsal való concurrentiánkat hibás intézvényinkkel terhelnök, holott minden boldogságunk csak attól függ, ha természeti és szállítási olosóság által ezeket kirekeszthetjük. Nem provinciaiis érdekek tehát, mint némelyek gondolják, a' vukovár-flumei vasut, hanem olly közhaszon melly a' haza minden megyéjibe kereskedési mozgalmakat 's nevezetes hasznokat árasztand. És az által hogy Vukovártól fog fölhalmozva lenni a' tengerre szállítandó termények nagy mennyisége, nemcsak Slavonia és Horvátország fog nyerni, hanem az egész haza. Wallau mérnök a' vukovár-flumei vasut építési költségét 11,500,000 p. forintra teszi, e' mellett még mellékes vonalokra számít 1,200,000 ft. a' Luizaut megvételét teszi 1,150,000 olly formán, hogy a' vasut még most ugyan vontató-lovakra legyen építve, de úgy hogy az idővel gőzszekerekkel (locomotiv) lehessen használható. Mi a' Luizaut megváltását illeti, azt a' méltányosság is kívánja, mellynek azonban a' vasut elkészülte után, kivált ha a' tarifa lehetőleg legkisebbre csökkentetik, kevés haszna leend. Mi pedig a' mellékes vonalokat illeti, melyekre Wallau 1,200,000 forintot számít, ezeket még mostan mellőzni lehetne, hogy a' pro-

vinciaiis érdekek föl ne igaztassék, mintha csak Slavonia és Horvátország boldogíttatása volna tervezetben. E' szerint a' vukovár-flumei vasut vontató-lovakra építve lenne, magában . . . 11,500,000 ft.
Luizaut megváltása . . . 1,150,000 ft.
Összesen . . . 12,650,000 ft.

Mivel azonban előre látható, hogy a' lovakali vontatás galyibája miatt úgy is gőzkocsok fognának használtatni, értekező legezeli irányosnak vélné, kivált ha a' Luizaut megvásároltatik, mellyen minden ember kedve szerint fuvarozhat, az irt vasutat egyenesen gőzszekerekkel (locomotiv) látni el. Így vegyük ezen vasut költségét összesen 14,000,000 ft-ra. Ha ezen összeg teledijből fog kiállítatni, kamatja nem járván, csak a' fentartási költségekkel leszen a' szállítás terhelve. Ez ló-erőre számlálván találtatott 64 1/2 mérföldre 33 1/4 krra mázsájától, pozs. mérejtől pedig 28 1/2 kr. Ez olly olosó szállítás Dunától, a' tengerig melly hihetőleg az egész ádriai tengeről mind Odessza, mind Galacz concurrentiáját teljesen kirekesztvén, az egész gabona, dohány, repce és némileg a' borkereskedést is kezükbe adná. A' minimumnak fölvev 1,500,000 mázsa kivitelnél semmiképen nem marad, hanem az hihetőleg 3-4 millióig is szaporodik. Mi legyen a' készpénzeli, mi a' cserekereskedés jövedőre ezen vasuton? meghatározni még csak hozzávetőleg sem lehet, tán még sem lesznek reményink igen hevesek, ha felvesszük, hogy évenként ezen uton külső országokból 7-8 millió ezüst ftot be fogunk kapni, melly haszon az országnak természetű és iparos megyéjire ki fog áradni: 's mivel teledij utján a' fenirt 14 millió az egész országból került ki, az ma g a' után érezhető pénzzükséget sehol hagyni nem fog. Bizony, ha tengerpartunk és kikötők nem volna, illyet háboru által is kellene a' töröktől foglalni, kiknek egyébiránt fölsőleg tengerpartjaik vannak: pedig csak egy hadi demonstratio is többé kerülne a' nemességnek, ha kötelességre szorítva maga költségén kénytelenek táborba szállani, mint mibe a' vukovár-flumei vasut fog kerülni. Ne éljünk tehát adómentességünkkel vissza, midőn azt a' haza java annyira követeli, mutassak meg termékén világ ra eresztésével, hogy nemcsak vagyunk e' földön, hanem érdemesek is ez áldott ország bírására, 's nem kiméljük áldozatinkat a' szeretett haza felvirágoztatására.

II. Kölcsön. 1) Durva moraj hallatszik a' távolban — nem fizetünk! — minthogy a' nemességnél megyékben sem érték, sem tudomány, sem ész, sem jó erkölcs mint qualificatio nem kívántatik; minthogy a' tudatlan nyers tömeg talán százaunyira is megy mint az értelmiség; 's minthogy a' többség 's ezzel a' tudatlanság és butaság határoz: látnivaló, hogy így jövedőséget illető országos végzések megyei uton létesíthetlennék, a' romboló, verekedő, gyujtogató buta elem soha semmi fizetésbe belé nem egyezik, 's lassankint még azon megyék is visszahuzhatják magokat, mellyek a' telediját már egyszer elfogadták. Szomorító dolog volna ugyan, ha e' miatt a' vukovár-flumei vasutat az ország önjerejéből nem építhetnő: de mégis mivel az megeshető, lássuk: miképen lehessen kölcsönpénzzel azt felállítani. Ez uton ugyan sokkal nehezebb, és költségesebb az építkezés, míg egyfelől 14 millió kölcsönt, e' pénztelen hazában 4% kamatra még apró részvények utján sem szerezhetni össze, 's így külső pénzbirtokosokhoz kell folyamodni. Szerencsére mint Bänder és Nebenius mondják, a' pénzbirtokosok biztos földhypothekára mivelletlen országoknak igen örömet kölcsönzenek akár mennyi összeget 3% kamattal is. A' mint látjuk Spanyolországban a' higanybányák hypothekájára nagymennyiségű pénzt szedett fel az ország, 's így hihető hogy Magyarország is ha nem három, legalább 4% ere 14 millió frtot könnyű szerrel fölvehet. Igen is — de mivel a' vasut nyolcz esztendőnél előbb nem épül meg, az évenként felkért 's elköltött pénz kamatját pedig fizetni kell, látni való, hogy míg a' vasut jövedelmezhetne, addig kamatképen még néhány millió lesz fizetendő, 's így már ezen uton a' vasut többé fog kerülni 14 milliónál: 's pedig ha felvesszünk kölcsön

1 évb. 2 milliót. kam. 80000	fizetjük 8 évig	640000 ft.
2 " 2 " " 80000	" 7 "	560000 ft.
3 " 2 " " 80000	" 6 "	480000 ft.
4 " 2 " " 80000	" 5 "	400000 ft.

5 " 2 " " 80000	" 4 "	320000 ft.
6 " 2 " " 80000	" 3 "	240000 ft.
7 " 1 " " 40000	" 2 "	80000 ft.
8 " 1 " " 40000	" 1 "	40000 ft.
Kamatok építés alatt . . .		2,760,000 ft.
ehoz a' felvett kölcsön . . .		14,000,000 ft.

Összes kölcsön . . . 16,760,000 ft.

Utolsó négy eszt. ben már a' vasut némi jövedelmeket adni fog, ezt tesszük . . . 760000 ft.

mégis leszen fölveendő . . . 16,000000 ft.

Ezen pénzüsszeg évi kamatja 4% el 640000 ft. Igenis de a' hitelező pénzbirtokosoknak az ország örök időkg adósa lenni nem akar, tehát kölcsönt vissza kell fizetni, mellyre 62 esztendőt vevén föl, az építési nyolcz évvel együtt tesznek 70 eszt. d. kérdés: ha a' fenirt 16 milliót 70 év alatt leróni kívánjuk, mit kell évenként fizetni? Ezt megmutatja az annuitások számvetése, mellyben ha tesszük

A' kamatláb 100tól	n
A' kölcsönvett pénz	P
Az visszafizetési évek számát	n
Az évenkénti fizetést	P

$$P = \frac{1}{1 - \frac{1}{(1+r)^n}}$$

A' kamatláb 4% levén	n=0,04
a' felvett pénz	P=16,000000
a' kifizetési évek száma	n=70

leszen az ország részéről évenként fizetendő

$$P = \frac{0,04 \cdot 16000000}{1 - (1+0,04)^{-70}} = 683921 \text{ ft.}$$

azaz ha 70 esztendőig folyvást minden évben 683921 forintot fogunk fizetni, ekkor a' felvett 16 millió mindenestül végkép le leszen róva, 's a' vasut minden teher nélkül az ország tulajdonává leend.

Igen is, de ha teljességgel fizetni nem akarunk, ki teszi le évenként a' 683,921 ftot pontosan, órára sőt percze, mert minthogy mi az időt egy másod-perczig beszámítók a' pénzbirtokosnak, úgy ő is méltán követeli, hogy minden id ő z é s nélkül percze topanjon a' pénz asztalára! — Erre az igen okos kortessereg így felel, fizesse a' ki használja — vagy is a' vitelbér annyira szabassék, hogy abból a' 683,921 *) ft. is kikerüljön — ugyanugy é? — lássuk így mi leend a' tarifa, 's így is ériünk é czélt, vagy sárba löktük a' 16 milliót? Feltevén, hogy 2 millió mázsa teher vonul át a' vasuton évenként, leszen 1 mázsa teherre eső építési bér

$$\frac{683921}{2000000} = 0 \text{ ft. } 34 \frac{3}{10} \text{ den. vagy } 20 \frac{1}{2} \text{ kr.}$$

Fentartási költség mint fen . . . . . 33 1/4 kr.

's így egy mázsa vitelbére . . . . . 53 3/4 kr.

De bezzeg ekkor még a' Luizaut concurrentiáját sem háritottuk el, nem hogy Odesszát vagy Galacozt kirekesztettük volna; 's így a' 16 millió sárba van dova, 's nem hihető, hogy ezzel 2 millió mázsa-szállítást fogunk érni, 's így 53 3/4 kr. tarifa mellett a' 683921 ftot be sem lehetne venni, 's a' hiányt végre még is az ország kénytelenítették pótolni — ám de ismét honnan?! — Azonban itt még nem szünik meg a' baj és nyomor, mellyet hazánkunk okozánk, mert mint fönemlítettük, a' hitelezők külföldiek leendnek, ezek tőkéiken fölül kamataikat e' hazából fogják huzni és ha a' kamatokat a' vasut nem fedezi, borzalmas lehet a' veszteség. Kimegy pedig 70 év alatt 70 x 683921 = 47,874470 ft. a' kölcsönvett tőke benmarad = 16,000000 ft.

70 év alatt kiköltözött pénzmennyiség 31,874470 ft.

Ha ezen 31 millió 874 ezer forintot a' vasut idegen nemzetektől be nem teremtheti, 70 év alatt annyival szegényebbül az ország; 's a' helyett, hogy a' hazát segítettük volna, annyival koldusitjuk. Igaz, hogy 70 év mulva a' vasut miénk leend 's a' tarifa 33 1/4 krra csökkenthetik: de már sokkal többet elvesztett az ország az 53 3/4 kros tarifa mellett, mint mit a' vasut ér; 's így nem fizetésbeli rosz gazdálkodása által önboldogságán tipródott; ha pedig a' conjuncturák változnak, 's okos

*) A' Pesti Hírlap 359. szám. 1844. 680480 ft. v. m.

nemzetek megelőztek bennünket: kérdés: 33 1/4 kroszta mellett is számíthatunk e majd akkor oly hasznokra, millyenekkel a jelen kínálkozik? (Folyt. köv.)

Országgyűlési közlemény a Hírök szerint. (Részletei az oct. 28-ki fördi ülésnek.) Tanácskozás alá kerülén az ország szükségéi fűdözésére teendő orsz. ajánlatról 's az orsz. közpénztár jövedelmei beszédés's kezeléséről készült üzenet, annak folytán egy gr. hosszas nyomos beszéd után ezekben központosítá indítványát: megkivánná üzentetni a RR, hogy a' m. FRR. a' közösteherével elvnek oly általánosságban kimondásához, mint azt a' t. RR. indítványozták, nem járulhatnak, mert a' t. hozás fűdadását nem általános, különbözöképp magyarázható elvek kimondásában, de azok alkalmazásában keresik. Részükről törvény által egy az ország institutiójára 's jobbléte előmozdítására fordítandó fundus publicus törvény általi megállapítását kívánják, mellyhez jövedőben az ország minden lakosai a' t. hozás által meghatározandó módon járulandnak, melly fundus szükségének mi mértékbeni fűdözése mindig országgyűlésről országgyűlésre az ország RRei határozata szerint történendik. Most pedig ennek megállapítására jelen országgyűlés bevégeztélől számítandó egy év lefolyta után évenként a' nemesség által fizetendő 4 milliót, 's így összesen 3 milliót vélnék ajánlandónak, mellyhez az ország nemnemes lakosai most egyedül az orsz. választmány által indítványozott arányban járulandnak, melly mindazáltal egyedül aversionalis sommának tekintendő, 's a' jövő törvényhozásoknak arányozási szabályát nem szolgálja. Ily módon a' fördi tábla jelen fontos kérdésben leginkább felelni meg hivatásának; mert egy részről az előrehaladás vezérletét magára vállalván, más részről azt gondos ovatossággal mérésével, újabb bizonyosságát adná, hogy a' haza valódi javának ő képezi egyik leghatalmasb tényezőjét. E' beszéd után a' jobboldal nagy tek. grófja, ki mai nap fényes díszöltönyben jelent vala meg, imigy emelte hatályos szavát: „Tizenegy napja és 30 éve ma, hogy a' lipcei ütközet 2d. napján hős Blücher táborába küldtettem. Szürkületkor érkeztem oda, 's előszobába lépén, katonáját tükör előtt találtam, ki épen haját intézte és porozta. Csodálkozással tovább menvén, apródját szinte hajával bibelődve találtam. Végre bemegyek az öreg hős bajnokhoz, és szinte őt is a' tükör előtt haját rendezve és porozva értem. „Uram! mondám a' hősnek, azt véltém, hogy karddal's nem haj-de puskaporral fogtok foglalkozni, 's látom, hogy itt a' hajporna is van haszna.“ Mire a' hős bajnok felelt: Ma mi ünnepet üllünk, vannak sokan, kik legszebb ruhájokat parádéra szokták felöltöni. Mi mindnyájan legjobb öltözetben és lehető legcsinosabban jelenünk meg a' mai ütközetben — és ugyanaz napon a' porosz tábornok diadalmi zászlóji Lipse falaihoz jöttek. Sokan csodálkoznak, hogy én ma itt ünnepruhában jelenek meg (zajos éljen). Sokan különböznek tartanak; 's igaz, nem mindenekelőtt ránk viradjon főképp azon nap, midőn nemcsak kiváltságokkal dicsekedve nagy phrasissokkal de tetteleg járulunk hazánk fölvirágoztatásához. De nemcsak hogy áldozattal 's hű lelkiülettal: hanem hogy végképp le is tegyük ezen, igazán szabad emberhez nem illő gögöt, miszerint mi, a' trombitás elől, a' huszár hátul, nagy gombokkal akarók kivíni a' csatát. Nem. Ha a' nemzet igazán akar nagy és erős lenni, szükséges hogy némi dolgokban egy soron álljunk mindnyájan, hogy mindenki a' magyar levegőt szívja, elmondhassa, én is a' hon polgára vagyok! — 's ha a' casták és az összesoroglyázott kiváltságok szűk köréből végképp tágas körbe akarunk lépni, 's elaljasodott nemzetünknek jövedőt eszközölni, nagy köveket kell emelnünk; ezt pedig no egyes ember, hanem egyik úgy, mint a' másik tege meg. 'S miután a' közlegények sorában én is napszamosavoltam ezen ügynek; magamban szerényen bizva, de nem elbizva: — legyen szabad elősorolnom azon taktikát, melly szerint előadám terveimet. Midőn a' közadómás alakban megbukott, állítottam, hogy nincs nagyobb bűn, mint másokat vezetni akarni kellő talentum és tudomány nélkül, 's mondom, megbukván ezen tárgy, más formában hoztam azt szőnyegre. Irtam 100 milliónyi kölcsönfelvétel szükségéről, melly évenkénti 5 millió kamatfizetés mellett 35 év alatt volna letörlesztendő, és sokan még azt is keveselték, 's ha tervemet kimondottam volna, azt a' lehetlenségnek sorába állítják, 's nem tetszett senkinek. Ezen pénzügyi hazában nagy terhet magunkra venni,

egyenesen visszalökés, kivált magyarság szempontjából tekintve; mert szegényebbek mi levén, ha nagy adót akarunk, bizonyosan esorbát ejtünk a' nemzetiségen. Ebben csak egyet tartok szemem előtt, azt t. i. hogy akármily alakban, vagy függözim alatt, mindegy: csak végképp a' közös fizetés elve akármiképpen legyen elérve. Azt szokják sokan szememre vetni, hogy én anyagilag szívesen költök, de azon magasabb szellemi diplomatiát, mit sokan egyedüli tisztöknek igényelnek, elfelejttem. Meglátandjuk: én é vagy ők, kik nincsenek velem egy véleményben, felejtették é azt el? Különböztesteszek. Magyarhon jövedőjének kifejtése egyenesen a' közbirodalommal lehető legnagyobb összhangzásban létezik. 'Sigyolly esetben, hol valaminek elhatározása onnan függ, a' honnan jó főképp annak elhatározása, hogy így vagy amugy történjék é: megvallom, elvekkal parádézni, elveket kitűzni nem szeretek azért, mivel elvhaború olyanok közt, hol egyik erősebb, az országnak nem hasznára, de kárára válnék. Itt azonban oly elvek vannak szőnyegben, mellyek Magyarországot illetvén, kész vagyok érettek sokat áldozni. Elvileg ugyan miről van szó? Sokan azt vélik, és magam is úgy szóltam, hogy „fizetni kell;“ mert ha nem fizetünk, az ország soha sem fog kimerülni ezen állásból, melly nemcsak aljas, hanem émélygést okozó. De nem a' fizetésben van az erő, mint sokan vélik, hanem kézfogásban, vállvetésben. Mi a' pénz? Nem akarok hosszas beszédet tartani a' politikai oeconomiáról, 's felteszem, hogy azon főszmet sokan értik, és sokan tán nem értik; de úgy hiszem, a' pénz nem fűdolog, hanem az értelmes központosított kezeltfogó 's vállvető munkában fekvő az erő, annak a' pénz csak képviselője. 'S ezért a' fölvetéssel röviden abban központosítom vélekedésemet: hogy ha itt nagy várakozásink után, mellyektől annyira devalváltattam, hogy már az orsz. választmányban is 4 évről 's 3 millióról szólottunk, itt végképp a' közönséges subsidiummal mint eddig nem tudunk tenni semmit, ugy ezentul sem tehetünk semmit, és mindig azon szűk körben maradunk, mellyben eddig voltunk. Ki ennél jobbat ismer, és ki hazáját 's nem egyes casták fényét hordja szíven, leghet, hogy őt a' subsidium kielégítse, mert az az oligarchismusnak 's minden gyűlöletesnek szagát viseli magán. Mindazáltal, ha a' többség mégis a' t. RR-vel kezelt fog: akkor a' lehető legnagyobb sommat kívánnám megajánlani, mert ha legalább szellemileg nem nyert lelkem írt: legyen sybaritailag hazánk nagyobb, 's menjünk legalább az anyagiban elő, ha a' szellemiben megakadtunk, 's azokat, kik elfelejték, hogy csupán „elvkérdés forog föl,“ figyelmeztetnem kell, hogy kikötő, ut, és a' többi, mind csupa tactika volt, hogy abba belé szerezzenek az emberek. Itt az elv volt mindig a' fűdolog, 's én inkább semmit sem akarok, mintsem hogy a' közfizetés elve ki ne mondassék. Ez az élet, a' többi csupán levágtott galy és virág, melly csak addig virágozik, míg öntözik 's gyökereit soha nem ver. 'S ezek szerint sokat adjunk, ha a' subsidium eszméje keresztül menend; de ha az elvet megvásárolhatjuk, akkor nagy transactionra vagyok képes, nem ezen 3 év döntvén el az ország jövedőjét, hanem azon mag, melly elvettvén életbe is vitetik át, 's a' néptömegnek és sokaságnak érdekét esatolandván a' miénkhez, életet adand. Nem adóru van itt szó. Ezen fizetés praeter propter olyan, mint midőn valaki urodalmának jövedelmét annak javítására fordítja. Mi is hazánk investitiójára akarunk fizetni, 's annak, mit fizetünk, nem kell a' sorompókon túl vándorolni, hanem az az országba fog fektettetni. A' kezelésről később fogok szólni; az olyan legyen, hogy illusio nélkül lássa a' nemzet pénzének hova fordítását, így a' kezelés dolgában alkotványos szempontul kívánok eljárni. Jelenleg a' tárgyra visszamenve csak azt nyilatkozhatom ki: ma van ideje annak, hogy egy nagy nemzeti kifejlődésnek vessük meg alapját; mert ha ezen pillanatot elmulasztjuk, tudja isten mikor jó az ismét vissza. Ez alázatos vélekedésem. E' beszédet hosszasán tartó zajos éljen követte. A' tanácskozások illy fejlődése folytán egy b. s főisp. helyett észrevételeit fejtegette: Épen olyan hibásnak tartom azt, ki minden gondolkodás nélkül megragadtegy divatos eszmét, a' nélkül hogy annak lényegéről előleg gondolkozott volna, mint hibázatom bárkiben is, ha elvet kárhözhat, vagy valamely dolgot csak azért, mert az régi, elavult's mert a' napirenden levő nézetek attól elfordulának; 's nem ez oka tehát, hogy én jelen körülmények közt az előttünk fekvő tárgy mostani stadiumában a' subsidium eszméjével megbarátkozni nem tudok; mint mondom nem előítéletből, nem divatból; mert hisz végre a' subsidium utján begyűlhető pénz, ha különben igaz értékű, egy belső becseré nézve bármely más czim alatt bejöhethető pénzzel; de nem barátkozhatom meg a' subsidium eszméjével azért, mert ha az úgy ajánlatnok meg,

mint itt ma javasoltatott, nem fordíthatnók oly czélokra, mellyekre azt fordítani szükségképp kell, nem t. i. az ország investitiójára; vagy pedig ha oda fordíthatnók, merőben el lenne az veszetegetve. Ugyanis általános megajánlott sommával a' nélkül, hogy arrul gondolkozunk, sőt el ne határozzuk most már magunkban, miszerint idővel is fizetni fogunk, hogy foghatunk mi egy utvonál-építéshez? 'S ha tesszük, a' nélkül, hogy fentartásáru gondoskodjunk, a' nélkül, hogy azt be is akarjuk végezni, befektetett pénzünket ablakon vetettük ki. Muzeumot, színházat, Ludovicát lehetett subsidiumból építeni, lehetne országházat is; de megvallom, illyesmiért fellármázni az egész világot ez adózási kérdéssel nem lett volna méltó; 's ezt tenni szükségünk elsőjévé: hasztalan fenyezésnek, pazarlásnak tekintem. Ha pedig subsidiumot oly czélokra akarok ajánlani, mint azt a' t. RR. tevék, akkor nem akarom mystificálni magamat; ekkor világosan ki akarom mondani, hogy én az állandó teherviselést magamra vettem. Mert nem leszek é kénytelen azon utakat, mellyekre a' t. RR. előleg 4 milliót határozna, jövő országgyűlés után ismét úgy folytatni magam erszényéből, mint most abból kezdem építtetni; 's hiában mondom én, hogy jelen ajánlásomat, mint itt említették, „absque omni inde neclenda consequentia“ tettem; a' consequentia a' dolog természetében fekszik, 's neclálja majd magát azon félbenmaradt uthoz, mellyet a' 4 millió elfogyván, nem építhettem. De nem ohajtom a' subsidium eszméjét újból világ elibe bocsátni azért, mert ez által mintegy megerősítném a' nemesség azon előítéletét, hogy ő állandó terhet bármily garantiák mellett is nem vehet magára; nem azért, mert a' subsidium eszméje kirekeszti a' közhelyviselés eszméjét, és így el volna lökve azon czéltól, mellyre én legalább törekszem 's melly abból áll, hogy ez alkalommal kívánom az első lépést megtenni egy jobb adórendszer-behozatalhoz. Végre nem állhatok a' subsidium eszméjéhez azért, mivel a' mostani korban nem az feladatunk, hogy megszüktük a' közfalakat a' különféle osztályok közt, hanem inkább, hogy tágítsunk azokon. Mondám, én é jelen pillanatban eszmeileg és jogilag akarok többet kívíni, mint reményem, hogy eleunte anyagilag érhessem el; mondam, mikép főczél előttem a' különféle érdekek mindinkább egyesítése, 's megközelítése egy lehető legjobb adórendszernek; e' kettő hiányában keresem én honunk tespedő állapota legfőbb okait; e' kettőn reménylek pedig segíthetni akként, ha a' fizetés illetőleg két előítéletet döntünk mielőbb halomra, egyikét azt, hogy a' nemesség állandó terhet nem vállalhat magára; másikat azt miszerint az adózó népre több terhet nem tehetni, mert hova jusson egy ország, melly két fő néposztályból áll 's ennek egyike azt mondja: „én nem tartozom fizetni;“ másik pedig ezt ekkint hangoztatja vissza: „én pedig nem bírok fizetni, 's ezért is engem több fizetésre kényseríteni nem lehet.“ Az érdekeségüket pedig nem érhetni soha másként el, hanem ha minden honpolgár akként vesz részt annak terheiben, a' mint annak javait élvezi. És ime mind ezen tekintetekben most tehetjük meg az első lépést. Én örömet szoktam reformkérdéseknél is a' formákat illetőleg őseink nyomát követni; 's azért egész készsággal járulok azon eszméhez, miszerint mi most egy orsz. közpénztárt alapítsunk; és igaz, mint mások is már említették, hogy ez eszme honunkban nem új; mert 1723ban 1790ben 's 1802ben ez már megpendített, 's azért nevelésesnek látszik, midőn azt hallja az ember, hogy ez eszme rögtönzöttetett. A' magyarnak szokása, ha valamely fontos, nem mindennapi tárgy kerül elibe, azt mondani arról, hogy aludjunk fölötte egyet, 's aztán úgy határozzunk, és ime, a' jelen kérdés fölött nem egy éjjelt, hanem 121 évet aludott keresztül a' nemzet, míg végre abban ma határoz; ez tehát nem rögtönzés. Vagy abban találják némelylek, mint itt említették, a' nyugtatás eszméjét, miszerint a' fizetni nem akaróknak nem vala elég idejük közrendű nemes társaiakat felizgatni e' kérdés ellen; és így akarók mi ezen, 's ehez hasonló reformkérdéseket kívíni? 's miután egyszer ide minden stadiumon keresztül szerencsésen eljutottak, akkor utasítani még „ex superabundanti“ marcalis gyűlésekre vissza; vagy épen a' diadalukhoz már közelítő tárgyakat extra dominium novisálni a' bunkokratia foruma előtt? 's a' nemzet illy modoru előviteléhez sok szerencsét! És nézzük egyes nemzetek sötévilág történetét is, nem de egy rögtön megragadott eszme szülte é gyakran a' legáldottabb következtéseket, 's a' rögtönzés magában kizárja é az előrelátó érett megfontolást? valóban ez e s z m e is talán tudunk nélkül forr már az említett 121 év óta agyunkban és szívünkben; azért nem csoda, ha életbeléptetése néhány pillanattal műve. 'S ki állíthatja, hogy a' magyar alkotványnak a' nem fizetési előjog legyen alapja, legyen panaccája; 's

nem inkább az volt mindenre, 's nem az é minden más alkotmányos mivel nemzetnél is, hogy arra fizet, a' mire akar, annyit a' mennyinek szükségét látja, meghatározza a' forrásokat, gondoskodik a' kezelésről, 's a' mielő, mind ezek iránti gondoskedése egyik országgyűléstől a' másikig terjed. És mindezt föntarthatni nincs é kezünkben? 's ép az fényoldala e' dolognak, hogy ha nem akarunk, a' nélkül oszlik el országgyűlésünk, hogy csak egy fil-lért is adtunk volna; ki kényszerít bennünket fizetésre? erre sem alólul sem felülől nem szorít bennünket senki; de tesszük azt magunktól, gondos előrelátásból, a' méltányosságnak maga jogait előbb utóbb kivívni szokott, nálunk immár győzedelmeskedett érzetéből. Az sem áll, mit itt fölhozati hallék ' hogy őseink csak akkor oldák meg erszényeiket, ha külső nagy veszély fenyegeté egész honunkat; tekintsünk csak Mátyás korára, az 1537 és 1556ki törvényekre 's meg fogjuk látni, hogy b e l s ő szükségekre is kénytelenítették a' n e m e s e k fizetni; szintugy hoztak áldozatokat egyes különös célokra is, mint erről az 1553 's 1586diki törvények tanúságot tesznek, midőn t. i. a' nemesség megsebesült polgártársaiért fizet Egerben a' gyógypénzt, 's váltá meg rokonait a' török rabszolgaságból. Ime mindez 3 század előtt történt; hogy vonakodnánk tehát most e' jelen felvilágosult században áldozattételtől akkor, midőn egész honunk felgyógyításáról fölélesztéséről van szó 's arról, hogy belső legveszélyesb ellenségét győzze le; azon tespedést t. i. melly minden erőt átfutja, 's meghusítja egy szob b jövőnek csak legkisebb reményét is? Azonban ha elismerném is azt, hogy egy illy folytonos adó által gyöngül is egy a l k o t v á n y o s, v a g y i s i n k á b b kiváltságos jog; de nyerünk más részről egyet, azt t. i. mellyet már fen említék, miszerint az adózóra is új terhet ró h a t n i. 'S miután elismerem, hogy e' tekintetben szinte ovatosan kell eljárni, merem állítani, hogy ezt a' mostani időnél alkalmasabban soha nem tehetjük; sőt az meggyőződés, hogy ha ez orsz. közpénztárt mi most a' nélkül állapítjuk meg, hogy abban az adózó is részt vegyen, ezt abba nem huzhatjuk többé soha; ez örökre kirekesztőleg a' magyar nemesség terhe marad; ezt példával merem bizonyítani. Im az országgy. költségeket több évvel ez előtt a' nemesség kirekesztőleg vállalta el; e' költségek az országgy. szállások fizetése által csak most legközelebből is tetemesen növekednek, 's mégis ki merné javasolni, hogy e' teherviselésben a' nemadózó osztály, mellyet pedig csak nem régiben is egyedül magát illeté az egész teher, csak legkisebb részben is részesüljön. Magunk érdeke kívánja tehát, hogy illy állandó, 's pedig olyan terhet, melly az ország investitioiról levén szó, kétségtelenül csak növekedni fog időről időre, kirekesztőleg maradékiakra hagyjunk. De igazságos méltányos lenne é az, hogy olly célokra, mellyeknek leginkább az adózó osztály fogja hasznukat venni, ő semmit se adózzék? Igaz, tetemesek most is terhei, de nem akarjuk aránylag megróni őt, hanem csak egy csekély általános sommát vetni vállaira, 's hogy ezt is meg ne érezze, az ingyen közmunkák szabályozása által tetemesen könnyíteni rajta; de ha mindjárt érezhető lenne is ez új teher rajta, nem félek, hogy ennek örömet ne vesse magát al-lája, ha látni fogja, hogy innen tul nemesak ő, de minden kiváltságos részt fog venni a' haza terheiben; igen, el fogja ez új terhet viselni, ha tapasztalandja más részről, mikép a' birtok-és hivatalképesség által a' polg. jogok legszebbikében fog részesülni. 'S im ezért mondom, hogy soha jobb időben, alkalmas pillanatban, kedvezőbb körülmények közt nem fogjuk kivíhatni azon elvet, miszerint a' honunkbeli adózókra bel iác n 's domesticán kívül más terhet is róhatni. Egy okot sem hallék a' közös teherviselés ellen fölhozati, mellynek részemről csak legkisebb nyomatékot is adhatnék; mert az onnan merített okoskodás, miszerint közzendő nemes társink előítélettel viselhetnek az eszme iránt, rám nem hat; vannak előítéletek, mellyeket kiméltni tartozik a' törv. hozó, de illy buta előítéletet le kell győzni, ha szükség, letörni; soha legalább részemről nem fognék olly alkotmányos elveket veszélyeztetni, v. csak el is halasztani életbe léptetésüket, mint millyenek az általam említettek. Nem riaszt engem az agitatioitól való félelem is vissza: 's vajha ez itt teremünkben gyakran ne emlegettetnék! mert lám, távollétünkben mi szép csöndesen folytak a' dolgok a' megyékben, ha majd országgyűlés után talál valami kerekedni, azt fogják hihetni, hogy a' „nos universitas praelatorum, baronum“ 'stb. nem agitáltattott mindaddig, míg e' két első osztály távol vala kebléből; 's ha agitatioitól kell tartani, mellyik válhatik veszedelmesbbé? az e' célba vett lépésünk szülte, igazságos és méltányos nézetek sugalta törvény é, vagy annak külföle előítéletek, talán önzés és megátalkodottság mi-

att meg nem történhetett létrejutása? Végre azon ellen-vetés, hogy ha már fizet is, mi lesz így a' magyar szegény nemesből? azon gondolatot ébresztő keblemben, „de mi csak ma is már a' szegény nemes?!" Szerencsére ő maga még azt nem érzi; de látom én, 's látja mindenki, ha aggódva gondolkozik sorsa fölött; el fog azonban az idő jöni, hogy kiábrándul csalódásából; el, hogy körülnézve magát, azt fogja tapasztalni, mikép kiváltságos előjogai nagy részt már csak papíron vannak; 's mint hasztalan rongyok függnek le testéről, 's épen az egyik főoka annak, mikép szeretném, hogy kiábrándulásának talán már közelgő pillanataig úgy készítsünk el mindent, hogy a' csalódások után következő valóság kelletnél nagyobb keservet ne támaszson szívében, és lefoszlott előjogai helyett egy polg. általános jobblétben leljen kellő k á r p ó t l á s t é s v i g a s z t a l á s t. És im ezek nézetim a' dolog lényegére nézve; mi ennek részleteit illeti: az említett reakciót, nehéz kivetést, kulcsot, adatok hiányát 'stb. mindezekre nézve legbiztosb enyhítő szer a' sommának olly lábra leszállítása, miszerint eleinte a' fizetés nagyon terhére ne váljék a' hon eddig rendesen fizetni nem szokott lakosainak. 256d. frdi ülésb. oct. 29kén miután a' közpénztár jövedelmei beszédese 's kezelésire vonatkozó választmányi javaslat, 's a' külvélemény felolvastattak egy gr. azt indítványozá: hogy a' kezelés a' végrehajtó hatalom által eszközöltessék, az ellenörködés pedig a' nemzet által gyakoroltassék, ennek sikerülése végett a' kezelés ne a' t. RR. által javasolt választandó collegium, hanem a' kormány által kinevezendő egyed által vitessék olly felelősség mellett, hogy sáfárkodása egy országgyűléstől másikkig vizsgálat alá vétetvén, ha ezzel a' törv. hozás meg nem elégednék, mozdítottassék el hivatalától; ha pedig hűtlen kezelés, maleversatio sülné ki reá, akkor törvényes u t o n keményen büntetessék. Ez indítvány a' többség által elfogadtván, annak árnyéklati körül nagy érdekű vitakozások történtek, melly alkalommal a' felelősség 's bizalmatlansági votum a' két tábla szelleme 's más effélék fölötti kérdések nemcsak rostálás alá kerültek, hanem körültek még jóslások is történtek 's visszautasítottak. Nevezetesen valának a' mystificatio 's tactika körüli élénk viták, mikre visszatérünk. Az ülés délután 4 óra után oszlott el.

322d. ker. ülésb. oct. 29kén. Az ülés kezdetével felolvastattak azon föltételek és ovások, mik mult országgyűlésen a' hadiadó megajánlása mellé köttettek, jelen alkalommal azok a' felírásba szinte beiktattatni határozattak, 's a' hadiadó 1844. nov. 10dikétől 1847 évi november 10keig 's nem tovább ajánltatott meg. Azután az orsz. sérelmek 's kívánatok tárgyában a' 4dik 's a' pótlólagos sérelmekre tett 3d. válaszzenote a' főRnek vétett tanácskozás alá; ezekre nézve a' Rdek előbbi véleményeik mellett maradtak, 's mivel az országgyűlés vége miatt a' függőben levő tárgyakra a' két tábla közti egyezés nem remélhető, azok további vitásáival a' RR. felhagynak, fentartván jövő országgyűlésnek azok ismétli fölvetését. Folytatólag a' t. javaslatok szerkesztésére kiküldött ker. választmányi névjegyzéke olvastatott fel; mihez az 5 megyei és 2 városi kerületi jegyzőkön kívül a' megyék r' szírlől a' dunáninneni kerületből Olgyay Titus Pozsony, dunántulibul Pázmány Dénes Komárom, a' tiszáninneni Nagy Károly Gömör, tiszántulibul Török Gábor Arad m. követei; a' sz. kerületek r' szírlől Kovács Samu Hajduker. követe; sz. kir. városok r' szírlől Meszena János Esztergom város követe 's a' káptalaniak közül Medgyesy János váczikiápt. követe választattak. Ezután az 1840: 15. t. cz. foglaltváltótörv. könyv némely §§. világosítása 's illetőleg módosítása tárgyában készített t. javaslatra tett földi válasz került szönyegre. A' FRR. azon javaslata, hogy a' 127. §hoz adassék, miképen a' katonai véghelyeken az ezredekben ugyan az auditor, katonai községekben pedig a' syndicus által tetessék meg az ovás, némi rövid vitára szolgált alkalmul; T. m. követe ugyanis ezen javaslat által a' követi tábla kezdeményi jogát látta megsértve; meddig ugymond, a' két tábla közti viszonyok meg nem változnak, eddigi gyakorlat szerint teljességgel nincs joga a' földi táblának a' felett javaslatot tenni, mire a' RRnek észrevétele nem volt, 's annál fogva a' FRRtől semmimű új javaslatot, legyen az bár legjobb, el nem fogadok. E' véleményben az utána szolt P. m. követ is osztozott, 's a' tábla jogát legkevésbbé sem kívánta csorbítani; tudjuk ugymond, a' földi tábla mennyire szándékozik e' jogot magának is megszerezni, soha nem volt az, mint most hogy a' FRR. a' RR. által tett ajánlatot csökkentenék, ehez nekik joguk nincs, 's most még is a' felett tanácskoznak; részemről tehát ezen javaslatot, nehogy az jövőben a' FRRnek a' kezdeményi jogra nézve argumentumul szolgáljon, nem fogadom el. Más részről megjegyezte-

tett, mikép ezen javaslatban a' kezdeményi jognak nyomá sincsen, a' RR. magok tették a' váltótörvényekben való módosítást 's ahoz a' FRR. ezen javaslatokat, mint-hogy a' véghegyek az ország kiegészítő részei, 's a' RR. felírásukban kérték meg ő Felségét, hogy azon véghegyeken is a' magyar törvények használtassanak, ragasztották. B. m. követe pedig előhozá, hogy a' FRR. ezen joggal már több esetben éltek, kik indítványozták ugymond, a' városoknál a' főfelügyelőket? 's 1834ben hogy a' colonialis telken lakó nemesek is adóztassanak meg? Mire P. m. követe válaszul adván, mikép a' városi coordinatióban a' RR. a' főfelügyelés elvét magok mondták ki, de a' FRR. a' főfelügyelést nem a' ht. tanácsra, hanem egyes egyedekre kívánták bízni 's 1834ben is nem initiálták a' t. javaslatot, hanem csak figyelmeztették a' RRket: vigyázzanak, hogy a' nemesek kezére jutandó jobbágyi telkek által, ha azoktól adó nem fog fizetvni, az adó alapja ne csorbítottassék; most azonban a' váltótörvényben csak egy §ra történt módosítás, minden egyes szakasz külön álló pont, mire a' FRR. észrevételeket megtehetik, de más külön álló tárgyra nem terjeszkehetnek. A' RR. többsége azonban a' kezdeményi jogot a' javaslat által megsértve nem találta 's azt fontoságánál fogva annál inkább elfogadta, mivel az abban rejlett elvkimondást a' FRR. több ízben akadályoztatták. Többire nézve némellyekben a' földi észrevételek fogadtattak el, másokra pedig a' RR. előbbi nézeteikhez ragaszkodtak. Továbbá a' csödtörvények némely §§nak bővítése 's illetőleg módosításáról szóló t. javaslat került elő. A' RR. a' multkor megállapítottakon kívül a' perköltségekre nézve kimondották, hogy az 1000ftot meghaladó csödperebeli minden költséget a' tömeg viselendi. Ezen határozat P. m. indítványára történt, előterjeszté ugyanis, mikép ha eddigi gyakorlat szerint a' költségeket a' hitelezők aránylag viselendik, akkor biztosan az árvai pénzek 's más alapítványok, takarékpénztárak, mellyek a' törvény értelmében első helyre leendő betáblálás mellett kölcsönöztek, nem hitelezhetnek, mert az adós gondatlanságából származott csödben a' későbbi hitelezők miatt károsítottak; annál fogva, mivel azok, kik később hiteleztek, tudhatták az adós állapotját, ezek gondatlansága miatt az első hitelező nem szenvedhet. 'stb. Még a' csödperekre nézve több indítvány is tételt, de közülök egy sem nyert többségi pártoltatást. Ez után olvastatott válaszzenote a' FRRnek a' községi jegyzők állapota rendezése iránt, mit a' RR. multkor kifejtett nézeteik nyomán tovább is szorgalmazandnak. Elfogadtatott azonban a' folyóhomok által okoztatni szokott károk meggátlása iránt a' válaszzenetben tett földi javaslat. Ellenben az 1840: 25. t. cz. módosítása tárgyában átküldött válaszzenetben előadott földi észrevételeket a' RR. el nem fogadván, multkor előadott okaik mellett a' módosítást tovább is szorgalmazandják. Ez után fölvetetta a' FRRnek a' magyar ezredekbeni tisztségekre 's hadi parancsnokságokra honiak alkalmazása tárgyában tett válasza; mellyre nézve, miután a' felírásban javasolt módosítások elfogadtattak, a' két tábla közti egyezés megtörtént. Továbbá olvastatott válaszzenote a' FRRnek az ausztriai tartományokban a' magyarországi lakosokon megvétetni szokott lehozási díj megszüntetése tárgyában; Soprony és Pest városa követe kijelenté, mikép nálok viszonyosság tekintetéből ezen lehozási díj szokásban van; T. m. követe pedig a' földi válaszra megjegyzé, miszerint ez törvény által sehol gyakorlatban nincs, 's ha egykét városban létezik is, az nem más mint visszaélés. Egy más m. követ pedig elmondá, mikép a' viszonyosság teljes mértékben csak ugy léphet életbe, ha az örökös tartományokban Magyarországra nézve a' lehozási díj megszüntetik, vagy ha nálunk is mindenütt gyakorlatba hozatik, mivel pedig nem igen remélhető, hogy az Ausztriában megszüntessék, mert ott az egy adó neme, annál fogva viszonyosság tekintetéből azt nálunk is alkalmaztatni kívánta. B. m. követe szinte hasonló véleményben volt; azonban annak megszüntetését követség útján kölcsönös egyezkedés mellett meg lehetne próbálni, minthogy vannak nemzetek, hol az illy lehozási díj k viszonyosság tekintetéből megszüntettek. A' RR. többsége tehát ujabban is a' megszüntetés mellett nyilatkozott, 's ő Felségét e' végett viszonyosság elvénél fogva megkéretni határozatták, 's azon esetre, ha Magyarországra nézve az ausztriai tartományokban megszüntetik, akkor egyszerűen szüntesse meg Magyarországon is, a' mennyiben az némelly helyeken be van hozva. Ezután szönyegre hozott az egyetem állapota tárgyában átküldött válaszzenote a' FRRnek. Melly tárgyat a' RR. T. m. indítványára, minthogy a' nevelési kérdésre nézve, mihez való szólhatást a' t. hozás mindig jogai közé számította, a' két tábla közti egyezkedés olly távol van, hogy az orsz. gy. rö-

vidsége miatt már nem remélhető, letettek. Ennek folytában olvastattak az egyh. adományosok törvényszékei elrendezése tárgyában tett földi válaszüzenet. Erre nézve nézve mellőzve azon egyh. adományosok székei rendezésének szorgalmazását, azokra, melyek e részben nem panaszkodtak, egyedül T. megye által sérelemkép előterjesztett panasz orvoslása végett leszen sürgetendő. Továbbá a gyorsírás tanításának előmozdítása tárgyában földi válasz került elő. Itt szavazat utján B. és K. megye követe indítványára az előbbi kívánat szorgalmazása mellett a gyorsírás előmozdítása, az országosan ajánlott sommából jövő országgyűlésig 12 ezer forint rendelkezett, úgy hogy ezen összeg az országgy. igazgatóság által a gyorsírással foglalkozó 6—8 egyed közt évenként fölössztassék. Ezután a jobbágyság által gyakorlandó sóarulás tárgyában tett 2dik frdi válaszüzenet vétetett föl. A RR. minthogy a jobbágyság az ország több vidékén a sóarulás gyakorlatában van, előbbi nézeteikhez ragaszkodva, a t.javaslat fölterjesztését tovább is szorgalmazandják. A hajózásgátló akadályok megszüntetése iránt pedig a földi válasz folytában értesítettnek fognak a FRR., mikép a kibecsüléseket a Tiszsa's egyéb folyók szabályozására ajánlott 600 és 400 ezer forintból kívánják a RR. fedezni. Folytatólag az irodalmi 's művészeti jogok biztosításáról szóló t.javaslat tárgyalatott, mi helybenhagyatott. Végre a szabad átmenetiránti fölírás 's t.javaslat köziratra rendelkezett.

257d. frdi ülésb. oct. 30án folytatott az orsz. pénztári jövedelmek beszédés 's kezelés-módjáról t.javaslat fölötti tanácskozás. A 2d. fejezet 5ik §a olyformán módosított, hogy az igazgató hivataláról időközben is lemondhat ugyan, de hivatala idejéről számolni köteles. A 6ik §t pedig, mely az igazgató elmozdításáról szól, oly módosítással kívánják a FRR. elfogadni, hogy az igazgató hivatala csak akkor szűnjék meg, ha a bizalmatlansági határozat mindkét tábla által kimondván, az elmozdítás iránt ő fölségéhez fölírás tétellett. Az igazgató jogait 's köteleességét meghatározó 8ik §. 1) pontja fölött, miután egy gr. az igazgató intézvényeire vonatkozó „törvényes“ szó kihagyatását indítványozá, hosszas 's élénk vita keletkezett. A tábla többsége a „törvényes“ szót azért kívánja kihagyatni, mert az egyenlenség almája lenne, mivel a thatóság az igazgató intézvényit tetszésök szerint magyarazának törvényesnek vagy nem törvényesnek; mennyiben pedig az igazgató tetteire nézve felelet terhe alatt lesz, mivel a felelősség a municipalis rendszerrel meg nem állhat, ott felelősséget viselni nem lehet, hol az intézkedések el- vagy nem fogadtatnak; azonkívül ha valami ujillessztek az alkotmányos institutiókba, azt csak úgy kell tenni, hogy tartós legyen, miután pedig a t.hozás sikert akar a felelősséggel, a „törvényes“ szónak, mint mely különben is végtelenül határozatlan és számtalan idővesztegető vitakozás kútfeje, ki kell maradni. A kisebbségben maradt szónokok pedig azért kívánták az említett szót megtartani, mert, ha az igazgatónak lehetne bármily rendelkezéseket kiadni, akkor az főlebb állnaméga királynál is; azonkívül az igazgató felelősségének nem lehet a municipalis jogokat alárendelni 's fölálldozni, a mennyiben az igazgató megállapított felelőssége csak állelősség, mivel a bizalmatlansági votumot a már megállapított határozatok szerint a földi tábla többsége hozza, kiknek nagy része szinte a kormány által nevezettik mint a felelős igazgató. Hosszas vitakozás után a „törvényes“ szó kihagyatását elhatározó végzést ki is mondá a fons. elnök; a 10. §ra nézve az orsz. választm. választásánál a FRR. az eddigi szokást kívánják megtartani. A 15 §t úgy kívánták módosítani, hogy a perbe fogott igazgató országgyűlés alatt előforduló más esetek példájára idéztetvén meg rövid uton ítéltessék. A 17ik §ban a FRR. nem kívának örök kárhatatot mondani a bűnös ellen. Erre hitelesített a frdi válaszüzenet a vukovár-fiumei vasut iránt 's a RR-től átküldött több üzenet fölírás 's t.javaslat mutatott be.

323d. ker. ülésb. oct. 30kán többrendű hitelesítés után fölvetett a ker. választmányának az országos pénzár számadási mibenlétéről szóló jelentése. A választmány azon javaslata, hogy miután az adások közül némelyek a fölmondott tőkét, mások pedig azok kamatit késedelmesen vagy épen nem is fizetik, az ebből származandó kedvelten körülmények elkerülhetővéget jövedőben a kölcsönzés máskép ne történhessék, ha csak az adószóbeli eljárás alá nem vetendi magát; 's ez intézkedés az eddigi kölcsönökre annyiban terjesztessék ki, hogy az adós a nála levő összegre nézve vagy vesse magát szóbeli bíróság alá, vagy adósságát fizesse le, minden ellenvetés nélkül elfogadtatott. Továbbá az 1840 53. t. által honosított gr. Somery Lajosnak le nem fizetett földijára a vélemények elágtak. Némelyek az

1836ki törvény rendelete szerint, mivel a törvénynek eleget nem tett, a honosítottak sorából kitöröltetni kívánták. Mások, különösen T. és B. m. követei előadák, mikép a törvényben nyilvánosan benne van, hogy az említett gr. köteleességének eleget tön 's így őt kitörölni nem lehet, ha e részben az országos pénztárnak némi követelése van, vegye meg rajta a végrehajtó hatalom, vagy engedtessek el. Mire válaszul adatott, mikép az érdeklött gróf mult országgyűlés végével, midőn honfiusított, maga ígerte a díj-lefizetést, ez okból iktattatott e 's törvénybe; azonban miután megtudta, hogy ülés és szavazat nélkül honfiusított, kijelenté hogy a taksát le nem fizeti, de ekkor már a törvényből kihagyni nem lehetett. A RR. többsége mind e mellett a törvényből kihallgattatlanul azonnal kitörölni nem kívánta, hanem akkép történt a megállapodás, hogy az orsz. pénztárnok gr. Someryt tartozása lefizetésére szólítsa föl, 's ha jövő országgyűlésig eleget tenni vonakodnék, akkor lesz a törvény szigorúsága rá alkalmazandó. A választmány ezen jelentése nyomán előkerült aztán az orsz. pénztár azon tartozása, mit a kir. kincstár az orsz. pénztárnak orsz. választmányi tagok napdíjai fizetésére 's b. előlegezett. Mire nézve B. m. követe 's többen kijelenték, miképen egyáltalában a tartozás lefizetésétől nem vonakodnak, mihelyt a követelés okleveles adatok mellett kimutattatik t.i. hogy mire tétellett ezen követelt somma. Azonban a RR. többsége ezen elvkimondást mellőzve, e tárgyban oklevelekkel bizonyító részletes számadást kívánand; minthogy pedig időrovidség miatt ez országgyűlésen annak beadását nem remélhetik, e tárgy iránti intézkedés a jövő országgyűlés föladatai közé számítottatott. Ezen fölül a választmány javaslata nyomán az orsz. pénztárnak a kir. kincstárnál levő 2%otes tőkéji nagyobb kamatra adás végett fölmondatni rendelkezett. A Ludovica katonai intézet számadásának vizsgálatakor N. m. követe indítványára, jövőre az iránt fog föl-világosítás kéretni, hogy a devalvatio által az intézetre még devalvatio előtt ajánlott nevezetes összegek mikép fordítottak ezüstre, minthogy e nélkül jelenleg az alapítvány világos állapota nem tudatik. Azon adások pedig kik 30—36 évi kamattal is tartoznak, a kamat és tüke lefizetésére szorítottatni rendelkezett. A muzeum számadásának vizsgálatánál pedig T. m. követe által, ki egyik tagja volt a választmányának, előadott, miképen vannak t.hatóságok, melyek a muzeumra tett országos ajánlatot még mindeddig le nem fizették, nevezetesen a megyék közül Arad 527 for. 51 kral, Bereg 401 fr. 44 kral, Bihar 5539 fr. 33⁴ kral, Fehér 203 fr. 28⁸/s kral, Heves 5613 fr. 58¹/s kral, Krassó 100 fr. 11¹/s kral, Máramaros 56 fr. 29¹/s kral, Pozsega 94 fr. 31¹/s kral, Szerém 1655 fr. 21²/s kral, Temes 4984 fr. 58²/s kral, Turóc 1748 fr. 27 kral, Zemplény 2453 fr. 57¹/s kral, a sz. kir. városok közül pedig Esztergom 600 fr. 18¹/s kral, Székesfehérvár 1540 fral, Körmöcz 400 fr. tartoznak. N. m. követe indítványára ezen hatóságok mennyire hátramaradásban vannak, minthogy a be nem fizetett összeg miatt a muzeum-építésre kamatokra kellett fölvenni kölcsönt, tartozásaiknak kamatostul leendő lefizetésére fognak szorítottatni. A nemesi felkelési pénztár számadására semmi különös észrevétel nem történt. Ezután olvastattak az 1827: 16., ugy az 1836: 31. és 1840: 34t. cz. által nevezett határbeli biztosságok eljárásáról szóló jelentés, mely véleményadás végett a t.czikkek összeszedésére kiküldött ker. választmányának adatott. Végre a még nem tárgyalat sérelmek vétettek tanácskozás alá.

257d. orsz. rdi ülésb. oct. 30kán, a ker. elnök 's a hitelesített munkálzatokat beadván, közülök az ítéltőmester az adó tárgyában készített üzenet 's felirási javaslatot olvasta, mely így szól: „Fels. 's b. Midőn a közadónak az 1715: 8. 's 1827: 4. t.czikkek értelmében ajánlásáról tanácskoznak, mindaeelőtt ama vezérelv vonta magára az által is köteles figyelmünket, hogy a közadó mennyiségének megajánlásában minden igazság szerint az adózó nép megfogyatkozott erejének szomorú körülményeire való tekinteten fölül a közgondoskodást főkép arra kell irányozni, miszerint megajánlandó mennyiség a szükség legszorosab mértékéhez alkalmazassék. 's az adózó nép munkája és szorgalmának különben is csekély jövedelmei a közállomány költségeinek áldozatul ne szolgáljanak. Jelenleg is nemesak számos azon súlyos akadály, melyek a nemzeti közjóhét emelkedését gátolva, az adózó nép erejét fogyasztják 's pénzkereshetése módját 's kútfejét is elakasztják; de azok közt leg súlyosab a kereskedésnek minden ipart leverő 's minden keresetmód kifejlődhetését zsbasztva lenyomó korlátozása 's a nemzeti szorgalom hanyatlását is okozza leginkább. Többször előadták az ország Rdei ezen mostoha korlátozásnak már valaharai megszüntetése iránt a nemzet törvényes és igazságos kívánatát, 's a többször ismételt fejedelmi ígéret nyújtott is reményt, hogy az ismételt kérdés sikeresen nem lehet, sőt az utóbbi két országgyűlés a közadó megajánlását is azon fejedelmi ígéretbe vetett biztos reményen alapította, hogy a binylódó kereskedés-

nek többször ígért 's halasztást többé már nem is szenvedhető fölemelése bizonyosan teljedni fog. Fájdalmas érzettel tapasztaljuk azonban, hogy ezen súlyos bajok orvosolva nincsenek, 's naponként érezhetőbbek az elmulasztott orvoslás következesei, mert az adóbeli halmozott tartozások a különben tartós béke közepett is nöten nőnek, 's már annyira szaporodtak, hogy az erejében elgyengült 's értéket kifogyott adózó népből kivégődni 's adózást rendszeren megfizetni végsőségre jutás nélkül épen nem képes. E'felett tetézik az adózó nép balsorsa viszontagságit az ország nagy részében pusztítva dühöngött elemi csapások, 's kártékony vízáradások is, 's a számos éven keresztül milliányi károkat okozott 's megszüntnek még jelenleg sem mondható dúló tűz miatt. Az adózók különben is csekély értékben köztudás szerint igen megfogytak. Mindezen tekinteteknél fogva a közadó eddigi mennyiségét meg sem ajánlhatjuk, hanem M országra, 's az ehcz kapcsolt részekre eső adó summáját a testőr sereg számára rendelt illetőséggel együtt a beszámllándók beszámllásával évenkénti 4 millió frban, a hadfogadái intézet előegelésére pedig különösen 75000 frban ajánljuk meg. Egész öszinteséggel megvaljuk azonban, hogy e mennyiség beszedhetését is csak úgy véljük a lehetőségig sikerülendőnek, ha Fels. az ország kereskedését elnyomó 30ezadi vonalok 's vámok kártékony zárait megnyitani 's ekep a kölcsönös és igaz viszonyosságon alapulandó szabad kereskedés megengedéseivel a közipar's nemzeti szorgalmat hatályosan fölemelve, a közkereset módját nevelni, a ső tárgyában általunk ismételve fölterjesztett törvényes kívánatinkat elfogadva betölteni, 's mindezek által az elgyengült nép megfogyott tehetségét ujabb erőre hozni, egyszerűsind pedig azt végrehajtani méltóztatik, hogy valamint az 1807: 16. törv. czikkben megrendeltetett, de az osztó igazság is meg kívánja, az adózóknak a kir. pénztáron levő követeléseit fels. 1836d. évi mart. 18ról kiadott k. k. válaszában nyilvánított ígérete szerint is, még pedig ezek közül azok, melyek már tökéletesen megmutatva 's elismerve vannak, mindjárt; azon követelések pedig, melyek azok sorába még eddig nem tartoznak, mihelyt szinte megmutatva 's elismerve leendőnek, elégittessenek ki. Egyébiránt a közadó fenkifejezett mennyiségét ezuttal is ugyanazon feltételek 's ovások mellett, melyek alatt az adóbeli ajánlások tételtek, oly nyilvános kikötéssel ajánljuk meg, hogy azon summa megvehetéséről egyáltalában jót nem állunk, 's egyik adózó a másikért semmi szín alatt fizetni nem tartozik. Továbbá, mivel a megajánlott közadó hosszabb időre nem terjedhet, mint mennyire az országgyűlésen ajánltaik, az 1791d. évi 13. t.czikk pedig az orsz. gyűlésnek 3 év alatt mulhatlan megtartását rendeli, minden lehető kétség elhárítására, mi a fenérintett közadót folyó 1844 nov. 10dik napjától jövő 1847. nov. 10dik napjag, és nem tovább oly világos föl-tétellel ajánljuk meg, hogy, ha az említett napig az országgyűlés valósággal meg nem tartatnék, a közadó további fizetése 's beszédése teljesen szűnjék meg, magában értetvén azonban, hogy azon esetre, ha a törvényes határidő bekövetkezése előtt az országgyűlés öszszehivatik, azt, hogy azon időközben tartandó országgyűlésen a törvények értelmező képest maga egész kiterjedésében rendelkezünk, nyilván és általányosan fentartjuk. Kik egyébiránt 's b.

E' jelen tárgyra nézve a nm. kir. személynök javaslá, miután a katonaság ugyanazon mennyiségben van 's a szükségek és körülmények ugyanazok, melyek mult országgyűlésen voltak, az előbbi adó mennyiséget szokott feltételek mellett ajánlják meg. Ellenben némely megyék követei a közadó megajánlás tárgyalását addig, míg az erdélyi részek tetteges visszakapcsoltatása által a követi tábla kiegészítve nem lesz, míg a 30adból eredett törvénytelenség meg nem szüntetnek, míg a katonai élelmezés és szállásozás ügye el nem intéztetik stb. elhalasztatni. S. város követe pedig, míg a kir. városok jelen gúnyos állása nem orvosolatik, a közadó megajánlások küldöji utasításánál fogva járulni nem kívántak. Felmelegített egyszerűsind ez alkalommal még a porták kiigazítása, de mivel annak eszközése jelen országgyűlésen az idő r ö v i d s é g e miatt meg nem történhetik, a többség által jövőre halaszatott; 's a felirásijavaslat a közadó megajánlása mellett változatlanul megtartatott. Előkerült ezután a nemnemesekre kiterjesztendő hivatalképesség tárgyában készített 3d. üzenet, felírás 's t.javaslat, mit a RR. többsége harsány maradjonnal az ellene nyilatkozott kisebbség ellenére megtartott, végre a Pesten épitendő országház iránti üzenet 's t.javaslat is a kerületi megállapodás szerint helybenhagyatott.

258d. frdi ülésb. oct. 3 kén számos volt a felvett 's elvégzett tárgy; rövid foglalatok imez: A közadó tárgyában rdi üzenet 's felirásijavaslat egy főispán hozzájáruló nyilatkozta után egyhangulag elfogadtatott, 's e hozzájárulás még ülés folytában a RRkel közöltetett. Szintoz örvendetes sikere volt a nemnemesek hivatalképessége iránti 3dik rdi üzenetnek. Hosszas és fontos volt a középponti vasut tárgyában második üzenet, 's a honi vasgyárak ide vonatkozó kérelme körüli vitakozás. Ezek folyama az ő fons. által öszszehivatott elegy ülés által félbenszakasztaték, melyben a közadó 's nyomban a nemnemesek hivatalképessége tárgyában

felirások felolvastattak, és szokás szerint expediáltattak, azután a katonai élelmezés és szállásos tárgyabanki-küldött választmány tudósítása és sajtó általi nyilvánítása rendeltetett el. Ezután a frk a vasut körüli tanácskozást folytaták svégzéssé lön, a RR. szövegeinek fel ugyan, hogy a jobbpárti pálya-eltitástól elállani sziveskedjenek; ha mindazáltal e kivánságra nem állnának, küldessék ki az orsz. választmány a még fennmaradt pontok elintézésére, tudósítást adataid mindezekről az ország Rdeinek, maradjon függőben a jelenleg szönyegen levő kérdés a diactalis tractatusok utáni elhatározásig. Átmentek azután az orsz. pénztár körüli üzenetre, névszerint az orsz. alapítke mennyiségére, s hosszabb vitatkozás után a három evre fizetendő egy egy millió mellett maradtak.

258d. orsz. rdi ülésb. oct. 3 lkén. Az itélőmester jelenté, miképen a FRR. a közadórul készített felírásban s a megajánlott öszszegre nézve, minthogy az adózó nép sorsán a FRR. is könnyíteni kívánnak, megegyeztek; úgy a hivatalképességrul készített felírás s t. j. javaslatban is, csupán a felírásból ezen szavat „igazságtalannak, mivel a jelenkort bélyegzeni nem akarják, kihagyatni kívánták; mi elfogadtatván, a RR. elegendes ülésre hivattak; meddig azonban a felterjesztendő felirások elkészítettek, mai kerületben hitelesítették közül olvastattott a vallásbeli átmenetről szóló üzenet, felírás és törvényjavaslat, melyre legkevesebb észrevétel sem tétetvén, a FRRhez azonnal átküldetett, és a RR. elegendes ülésbe távoztak, honnan az elsőbb említett két rendbeli felírás és t. javaslat felterjesztetett; visszatértök után tárgyalás alá vették a RR. az ország közszükségei fedezése iránt kiküldött országos választmány jelentése folytatását. Az orsz. utvonalak mimódon leendő elkészítéséről szóló javaslatnál B. m. ösz követe fölmelegítő küldőinek a kerületben előadott azon kívánatát, hogy azon megyék közt, melyek már országutakat tökéletesen elkészítették és azok közt, melyeknél sz. István ideje óta legkisebb nyoma sem látszik az utcsinálásnak, különbség tételessék s az orsz. utvonalba eső jó utakért az orsz. ajánlatnál az illető megyéknek járandóságiban némi beszámítás történjék; másik pedig a nm. elnök azon javaslatát, hogy azon megyékben, hol eddig semmi országut nem készített, az orsz. utvonala, meddig az elkészítetik, a közmunkák egész öszszége fordittassék; azonban a többség pártolását sem egyik sem másik nem nyerte meg, sőt G. m. követe kinyilatkozta, miképen ha az orsz. utvonala megújítását kereszttül, meggyeje a még el nem készített utat szivesen megcsináltatná, mivel azon hatóságok kereskedései, melyeken az orsz. vonalak lesznek készitendők, nyerni fognak. Az 5 Szál K. m. követe illuzoriusnak találta azon arányt, mi-ben a kir. városok polgárai az orsz. utak építésénél a ker. szerkezet szerint részesítettnek, t. i. minden 50 hold után egy szekeres napot tartoznának szolgáltatni; analfogva mivel a városokban igen kevés 50 holdat bíró találkozik, ezen st az eddigi gyakorlat-fentartás mellett kihagyatni kívánta, vagy pedig azon arányt kiszabni, mely a jász-kunkerületekre alkalmaztatott. Vélekedése szerint azonban, nem csupán a föld de leginkább a müpar nyujt jövedelmet a városi lakosoknak; legcélszerűbb lenne, ha az illető városok azon orsz. utvonalakhoz, melyek határaikon kereszttül fognak vezetvén, a szükséges szekeres és kézi napszámok egy 3dát viselnék. A többség a ker. szerkezettel meg nem elégtelt, s a vélemények többfelé ágaztak: némelyek 3, némelyek 6, mások pedig 15 hold után kívántak egy szekeres napot szolgáltatni; a többség azonban K. m. követeinek legutóbbi javaslatát fogadta el. Végre még a csatornatervek elkészítéséről szóló t. javaslat olvastatott fel, mely változatlanul megtartatott.

Esztergomi közgyűlések. Sept. végén rendkívüli közgyűlést tartott m. Uzovics János főispáni helytartó ur elnöklété alatt, s pedig cortesekekkel, s nagy tüzzel. 1) Történt, hogy az anyautasítást, melyet választmányilag előre tárgyalt, majd országgyűlés előtt a megyének mondhatni öszszes közönsége elfogadott, a mult aug. és sept. 3ki közgyűlése (mellyen első alispán elnök, s kisebb számu nemesség volt jelen, miután a rosz időben megszorult gazdaemberek kivált köznemesek a mezei munkától visszatartottattak) legkivált B. J. izgatására fölforgatta; e miatt szerfölött fölgerjedt a nagyobb rész, igen igen veszélyesnek tartván amaz öklő-jogi elvet: lesből kitörni, azért most egyesülve a kistörödéket szegyenbe hozta. Így jártok rohanók minden-nel, mit a népre idő előtt erőszakolni akartok. A RR. igen nagy többsége ujlag a városi fölügyelők mellett szavazott, a rendes hadi adót megajánlá egyszersmind a nádori kapuk rendezését szorgalmazva. Ezek fölötti viták, holmi keszrü kitérések, zajongásokkal elegyítve

délutáni 2 óraig tartottak. 2) Garadra vettettett az orsz. pénzügyi választmány munkálata, mellyben némely változtatásokra utasítottuk követünket, u. m. a 3 millió nemesi segedelem elvállaltatik, úgy hogy ezt egyedul a nemesség, s ez országgyűléstől a jövő (3 év mulva leendő) országgyűlésig viselje. A kulcsban 4 urbéri hold 1 majorsággal egyenlítéssek; Esztergom vgye a 4dik osztályba soroztassék azon nyilvános ovással, kogye' próbaévek után szükségkép elmaradhatlanul igazittassék ki ezen kulcs. Utakra ajánlottunk 500 ezer ft; a Tiszaszabályozásra kitűzött 600 ezer keveseltetvén, mind csak haszontalan foltozás lenne létesíthető, azért 200 ezer a hitelintézetbe szorgalmaztatik tétetni oly formán, hogy ez kamatostul gyarapodva, idővel Tiszaszabályozásra fordittassék, a jövő kor talán szerencsés leendő roppant sommát áldozhatni a többi folyamszabályozásra. Népevelésre az orsz. választmány csak 100 ezret tervez (lőnevelésre pedig 50,000!) Esztergom RR. e' legszentebb, legszükségeseb korkivárat valósisására 300 ezer ftot kötnék ki olly föltétellel, miszerint ez mindaddig a hitelintézetben népevelésre kamatozzon, miglen üdvösb népevelési rendszer állapittatik meg, melly t. i. a honpolgárokat keresztvén vallásos elveken valódi boldogságra vezetendi; a lötenyésztesnek országos pártolattását boldogabb időkre halasztók; a gazdasági egyesület orsz. pártolattásban részesíttessék; a statistikai hivatal üdvösb teendőkönk után leendő pártolendő; Museumra 100 ezer ft, Müegytemre 80 ezer forint szorgalmazandó. Kolduló barátok ne rovasanak meg, a töképenek megadóztatására a bélyegpénz szorgalmazandó, melly a kegyes alapítványokat ne suttja; absentisták négyszeresen rovasanak meg. stb Továbbá meggyékb. oct. 21kén helyettes szinte jelentéses közgyűlést tartott. Mennyire méltányolja e' ns megye tisztviselőji érdemeit a jegyzőkönyvi kivonat is tanusítja melly jelen közgyűlés végzéseinek elsője volt: „Az öszszegyült KK. és RR. öröklétre átköltözött néhai idősb Huszár Imre (birájoknak, ki 1804től 1832kig valamint a királyt és hont, úgy e' megyét szelid lelkuettel, szilárd jellemmel, és fáradhatlan buzgalommal szolgálta, kit az 1823. és 1830dik orsz. gyűlésre mint képviselőt e' megye általános bizalma kísért, s honn elégedes fogadott, ki első alispáni hivataláról leköszönte, a megye kormányáról lelépte, s 28 evre terjedett huzamos szolgálata után bár a' család csendes magányba edes övöinek élendő vonult vissza, mégis a közgyűly tanácskozásokat nemcsak éber figyelemmel kíserte, hanem azokban folyton munkás részt is vett; e' jeles férfinak f. oct. Skán tinyci udvartelki házában történt csendes halálát öszszinte részvétellel értvén meg, eziránti fájdalomkat az elhunyt érdemeinek méltánylatául mindenek előtt jegyzőkönyvileg kijelenteni határozták.“ 2) országgy. jelentések után kapcsolatban Myrbach Károly a' pesti-balparti és debreczen-pesti vaspálya mérnökigazgatója, és Buttler Sándor gr. díjmentesen honfúsittatni ajánlattak. 3) nm. Haulik György zagrábi megyés püspök levele, mellyben az idei jul. 31kén kelt turopolyailevelet, hol magyar nemzet elleni jellemrul vádoltaték, rágalomnak nyilvánítja; kellő méltánylattal tudomásul vétetett. 4) Jövö törvénykezés nov. 25. s jelentéses közgyűlés dec. 17kén leendő. Az esztergomi hegyek nem igen derekasan természetek a' különben meglehetősb bort, szinte silánynak mondják a' szüretet.

Sárosi közgyűlés. Követeink a' pénzügyi választmány munkálatait megküldvén, s magukat ez iránt utasittatni kérvén, e' végett sept. 25én rendkívüli közgyűlést tartánk, melyet megelőzött az utasításokat tervező választmány ülése s ennek folytában e' közgyűlésre benyujtott véleménye, mellynél fogva, másfél millió for. tervezett subsidiumként megajánlatni: a' kincstári kölcsön visszatérítésére, mintabörtön-felállításra, hitelintézet-létesítésre s népevelésre. Ezen véleményes jelentés a' közgyűlésen felolvastatván, legelőször is az öszlet mennyisége támadtatott meg. Az ellenzék ez alkalommal is megpendíté a' telekdíjt, mint egyedüli kulforrást, mellyből a' hazának roppant szükségait legkönyebben fedezhetni, még pedig azon módosítással hozta szóba, hogy ne egyszerre az egész somma, hanem évenként például 5 millió kölcsönöztessek, s ennek kamatja törlesztéssel együtt fizetessék a' nemesség által. Ezen vélemény támogatásaul felhozattok: hogy a' haza szükségéhez képest csak e' ly öszszeg megajánlatni céltévesztés, illy ajánlatokon különben sem levén Isten áldása, a' hon szükségéin segítve nem lesz, nagy ajánlatokat pedig pénztelen hazánk elbirni nem képes stb. Amde ezen vélemény ezuttal sem nyervén többséget, ugyanezen ellenzék, minden áron célt érni ohajtván, az orsz. választmány véleményét elfogadhatónak, s a' 3 milliót megajánlatónak látta, elle-

nében azoknak, kik vagy semmit vagy másfél milliót ajánlottak. A' két párt olly erősen harczott, hogy végre szavazatra kelle bocsátani a' kérdést, s eredménye lön: hogy a' többség csak másfél milliót ajánlott meg évenként szokott ovások mellett. Ezután a' megajánlott másfél milliónak mire fordittatásáról levén szó, a' többség az utak készítésében, hitelbank-felállításban s népevelésben állapodott meg. A' kincstári előlegezés visszatérítése többek közt sem pártolattott, mert adózóinknak is van követelése a' kincstáron még a' moszka átkelte idejétől, térítse meg tehát ezt előbb a' kincstár s így azután szólani fogunk az előlegezésekről, mellyekről a' kir. előadások utolsó pontjában is tétetett érintés. A' kezelt számadás terhe alatt a' többség olly egyedekre akarja bízni, kik ő fels. kijelölése következtében (három közül egyegy hivatalra) országgyűlés által fognak választatni, még pedig azon föltétel alatt, hogy mindnyájokért a' kincstár legyen felelős. Ezekután még néhány tárgy felolvastatván, a' közgyűlés berekesztetett.

Spanyolország.

A' congressus azon ülése, mellyben az alkotmánytervet előterjeszték, rendkívül ünnepléses volt. A' dipl. hely mind tele s ő fels. hat kabinetminiszterei is jelen voltak. Hoszsu támogatás előbocsátása mellett Narvaez olvasá a' kormánytervet, mit legnagyobb csönddel hallgattak. A' czelba vett intézkedések lényegökben köv.: Az alkotványlevel bevezetése, hol népfönségről van szó, felrevetetik. A' nemzeti örségről szóló cikket megsemitik s olly szabály által pótolják ki, mellyben nyilvánittatik, hogy a' kormány nemzeti őrhadat helyfekvések szerint állithat, hol azt az ország szükségé s közbátorság igénylik. Ez sorsa azon cikkeknek is, miszerint a' kortesnek joga van évenként dec. különös egybehivatás nélkül, öszszeülni; mint annak is, melly sajtóvétséget kizárólag eskütszék elé rendel, mi nem politikai vétségek s hibák megtorlására fordítandó. A' tanácsot, a' helyett hogy mindig választassék, magas hivatali osztályból, mint Franciaországban, a' püspökök kizáratása nélkül, a' király fogja kinevezni. A' tagok száma nincs meghatározva, a' kinevezés élethosszig tart, de csak olly egyedeket nevezhetni ki, kik 30d. évökét meghaladták. Azonban a' király fia s korona közvetlen örökösei jog szerint tanácsosok már életök 25d. évében. A' tanács birói köteleességet is gyakorol. 1) Ha miniszter fölött kell itélnie a' követi congressus vádj a' következtében. 2) A' király személye méltósága s a' statusbátorság elleni vétkekben. 3) Ha a' gyűlés tagjai vádoltatnak. Az országgyűlési évszak öt esztendő s így a' kortestagok öt évre választandók. Egyházak s lelkészek az új tervben különösen emlittettek s köv. „Lelkészek és katonák kiváltságaik élvezetét folyvást gyakorolhatják, mig magokat a' törvényrendeletei alá votik. A' spanyol nemzet vallása a' római apostoli vallás. A' status kötelezi magát, hogy az isteni tisztelet s ennek szolgálifentartásául gondoskodik.“ Az eddigi alaptörvény szerint köteles a' királyné; a' tervezetése iránt a' kortes megegyezését bírja; a' tervezetbeli pedig azt mondja, hogy azt csak tudomásul adja, új törvény szabandván meg a' házassági szerződés föltételeit s a' férj viszonyait. A' trónöröklés s kiskorusági szabályok köv. módosítandók: kormányra nem képes személyeket, vagy azokat, kik olly cselekvényt követtek el, mi által koronához jogukat elvesztik, törvény zárandja ki az örököséből. Ha a' király kiskoru, atyja, anyja, vagy ezek nem létében legközelebb rokonát illeti a' kormányzóság; ki azonban spanyol, 20 éves, s ollyan tartozik lenni, kit már előbb törvény ki nem zárt. A' kormányzó teljes kir. hatalommal bír; kortes előtt tesz esküt, hogy a' kiskoru királyhoz hű leendő, az alkotványt s törvényeket megörzendi. Ha pedig a' kortes nincs együtt, haladéktalan egybehivandja azt a' kormányzó, s addig esküjét a' minisztertanács előtt teszi le, kötelezvén magát, hogy a' kortes előtt azt ismétlendi. Hasenki sincs, kit a' regensségi jog illelne akkor a' kortes nevezend egy, három, vagy öt tagból álló kormányzóságot. — Espartero nyilatkozványa némi mozgalmat idézett elő; utcaszögletekre lapok a' t raggatnak, miken olvashatni: „Éljen Espartero, le Narvaez! sőt egyen, mit egy külvárosban leltek, ezen szavak álltak: „Éljen Espartero, majd nyakatokra há-gunk! Említett nyilatkozványból kétszer 24 óra alatt több mint 18 ezer példány kelt el a' madridi kereskedők s kézimunkások közt. Ellenzék-lapi sajtó alól kerültek azok s mindenfelé s minden uton terjesztetnek. Hogy Espartero nevében valamit forralnak, arra czéloz a' spanyol-franciaia határszéleken repdeső azon hír is, hogy Espartero Carcassonnen keresztül mellékutakon Spanyolországba jött. Ezen hír még eddig nem valósult ugyan, de hogy Catalóniában valaminek kelle történni

azt kétségelenné teszik a cataloniai határon folyvást tartó elfogatások, csak hogy azok, kiket itt elfognak, nem Espartero pártívei, hanem centralisták.

Biztos kútfő szerint Krisztina királyné's d. Carlos közt családi egység létesült Izabella's az Assuriai hg, d. Carlos legidősb fja öszszeházasításuk iránt. A' történhet események megátlására, mint p. o. progressista forradalom esetén, mik említett az szándék sikerítését lehetleníték, abban állapotott meg Krisztina, hogy lányát Pampelonába távolítja 's ott megyen végebe a házasság francia felügyelés alatt, 's abban is megegyeztek a szerződő felek, hogy szükség hozván magával, a' tervezett cél sürgetésére Navarrában 's a baszk tartományokban carlista lázadás üssön ki. A' pápa bullája, mely az említett házasságot helyesli, már Spanyolország fővárosában van, mivel ő szentsége ezen összekelésül nem idegen.

Anglia.

Britannia a' népszokások ezen őshona, nem mulaszt el egyetlen alkalmat, hol és midőn lehetőség mutatkozik a' mult és jelen egyesítésre. Oct. 2 kén a' portsmouthi kikötő illy nemzeti kettős emlékünnepek volt tanuja; Victoria királynő e' napon hagyá el nyárilakát a' windsori termekbe költözendő; midőn a' kir. gőzös Portsmouthhoz közelite, minden a' kikötőben állomásozó hajó üdv, álgyu-lövésekkel fogadá. Egy volt a' nagyszámu hajók közt mely a' kir. vendég figyelmét különösen magára voná, 's ez az elaggott Victory (győzelem) vala, épen az, mellyen Nelson utolsó's legnagyobb diadalt aratott, 's mellyen a' páratlan hős dícsosozurta pályájának halál vete véget. Számtalan lobogó lenge árboczin, 's virágfüzerek és repkénykoszorúk ékesíték oldalait. Alig ért meg a' királynő, hogy e' nap a' trafalgarai nagy nap évünnepe, azonnal egész kíséretével az elhunyt vezér főmaradt hű agglársinak látogatására sietett; földözetre érve élénk részvéttel tudakozódék a' hely iránt, mellyen Nelsont a' halálos golyó érte, melly alkalomkor arról is értesült, miszerint Nelsonnak az ellen golyója által átluggatott öltönye a' rokkant tengerészek épületében üveg szekrényben ereklye gyanánt őriztetik. — Minél nagyobb tulnyomóságra kap Franciaország a' spanyol ügyek politikai ujra alakultánál, annál élénkebben mutatkozik az elfojtott bosszangás Anglia részéről. Legközelebb nagy ügyességre volt szükség, míg az illetőkkel sikerült elhitetni, miként a' gibraltari szoros közt fenékre lött spanyol hajó megtámadása csupán azon okból történt, mivel a' spanyol kapitány elmulasztotta árboczára annak idején föltűzni az is mértető lobogót; a' legénység kevés percczel a' súlydedés előtt, mindegyik meg szabadult. — Ki megütöknék a' fölött, hogy a' német faj olly esudálatra méltó sebességgel terjed el a' földünk majd minden részein, 's hová egyszer befészkelte magát, ott kiríthatlan gyökeret ver: az olvassa át, mit német lapok legujabban irnak azon ünneplés fogadtatásról, mellyben egyik utazó német tudós Skótziaiban lakó német földijeit közt részesült, 's látni fogja hogy ott, hol a' népiség szülte vonzalom 's öszszetartás olly erős, a' legnagyobb akadályok sem legyőzhellenek. — Wellington a' waterlooi hős 's a' politika őszhajnoka, legközelebb meglátogatá Etonben azon tanintézetet, mellyben 65 év előtt mint iskolanövendék lakott; a' szoba róla ma is hercegi szobának neveztetik. — Az idei külségvetés (budget) Irlandra vonatkozó résziben többi közt igen meglepő adatra bukkanunk, 's ez nem más, mint azon számokon alapult igazság, hogy az Irlandra tett kormányköltségek

harmadát katonatartási rovat alatt látjuk. — Ellenborough l. a' keletindiai társaság volt kormányelnöke Angliába érkezett, 's pedig az igazgató tanács határozott rendelete következtiben; ő fölül akart emelkedni nemcsak az igazgatóság de tán magán a' társaságon is, e' légnék híven részirül azt kinyilatkoztatni, miként a' kormány-tanács által roszszalt politika legbensőbb meggyőződésével egészen öszszefér, sőt az angol miniszterség jóváhagyásával is dicsekszik. E' főnhéjazó nyilatkozat mozditá őt el magas állásáról. — A' nyugatindiai angol gyarmatok több részein (aug. 29 kén éjjel) földrengés riasztá föl a' szunnyadó lakosokat; hogy az következményiben kevesebb mutatkozott károsnak, mint előre rettegette hitték, azon körülménynek tulajdonítható, miszerint az egész ünemény nem egyetlen lökessel — mint ez igen gyakran történni szokott, hanem mind inkább lassabbuló ingással végződék.

Ashley l. (a' gyári munkaidő meghatározás indítványozóját) e' napokban tisztelgő küldöttség lepte meg, melly a' gyárművesek nevében indítványozta neki köszönetet szavazott. Figyelmezteté e' küldöttséget ez alkalomkor, miszerint most már a' munkás osztály szilárd állhatatosságát függ, hogy a' 10 órai munkaidő pontosan megtartassék. — Irlandban azon örömhír terjeng, mintha a' parlamenti ülések valamelyikében nem sokára 100 ezer ft sterling fogna Irland részére szavaztatni olly czélbul, hogy ezen öszszeg egyetem-alapításra fordíttassék, még pedig olly beszerkezettel, melly vallás-különbség nélkül szabad tért engedjen bárkinek tanszéki versenyzésre. — Mint előre sejtteni lehet, angol lapok ugyan csak kikelnek Belgium ellen a' német vámszövetség iránti sympathiaért, 's rosz néven veszik, hogy azon egy időben, midőn a' posta-vizonyok Anglia részirül olly kedvező kiegyenlítésre jutottak, Belgium komoly lépéseket tesz az angol gyártványok minél nagyobb vámmal terheltesítésre; mi nem egyéb, szerintök, mint illy nyilatkozat: akarunk veletek levelezni de nem kereskedni st. — Salomons Dávid izraelita nem lön aldermanné azon oknál fogva, mivel a' hitletét azon szavait; mellyek által keresztényen hitére kellene esküdni, hogy az országok egyház ellen soha ellenséges szándékkal nem leend — kimondani nem akará. Ügyét parlament elibe szándékozik vinni. — Mathew atya szorult állapotján aláírások által nem sokára segítnek. Londonban a' szegény nép számára szinte aláírás után a' közfürdők létesítése tervezetik. A' mezei munkások ügyén segíteni ohajtván a' nagyobb birtokosok, e' végül több helyütt ezen tulajdonképeni cselédsztály uraitul rész-birtokot nyert, mellyből csekély haszonbérfizetés mellett, szükségit földözhesse.

Franciaország.

A' király és családja nov. 23 d. este érkezett Euból St. Cloudba. A' még ott volt miniszterek már előbb egyenesen Parisba tértek. A' Moniteur öszszehasonlító szemlélt tart azon kiváló kereskedési cikkek fölött, mik 1844, 1843, 1842 kilencz első hónapjaiban Franciaországba vitettek. A' főlemelt vám öszszes sommája 1844b. 112-, 1843b. 105-, 1842b. pedig 100 millió frankot tett; 's e' szerint a' kereskedés folytonos növekedésben díszlik. — Algir gyarmatosítását most az Atlas tövében folytatják. A' Hansmazaja 's lmdük közti táj megszállítását a' hadminiszter helybenhagyta. Dumont d. Urville tengerész-nagy szobrát szülővárosában (Condé-sur-Noireau) e' napokban leplezék le ünnephelyesen. Az ünnepléses menet, közte a' hatóságai

tisztviselők a' nemzetőrséggel, a' főutezán indult meg az Urville utcára azon ház elé, mellyben a' híres tengerész született, mitől néhány lépésre díszlik az állószobor Molchnertől. Dumont tengerész egyenruhában áll jobbában írónnal, baljában pedig távcsövel. Soubise régi vár, melly 1092 előtt épült, oct. 18 d. egészen elhamvadt. Nem rég jelent meg Parisban a' második német lap e' cím alatt: a' német adózó; eddigi tartalma 's hangulata szerint az alsóbb néposztály, különösen pedig német kézművesek 's munkások számára.

Németalföld.

A' trónbeszéd, mellyet a' király Németalföld képviselő rendeihez orsz. gyűlés-megnyitáskor intéze, mind beltartalom mind szellem 's irány tekintetében igen érdekes. A' fejdelem tisztán fölmutatá a' RRnek az ország kül 's belviszonyait, 's magára nézve örvendetesnek állítja azon körülményt, miszerint a' jelen gyűlésnyitás egyszermind alkalmul szolgál tudatni a' népképviselőkkel, sok tekintetben mint lesz mindinkább kedvező a' haza közügyeinek jelen állása. A' tengeri és szárazföldi haderő álltájában jó karban van; fegy és szolgálati készség mindkét részt egyenlő dícséretre méltó; a' közjöllét biztosítására czélzó munkálatok szakadatlanul folynak, hadi hajók épülnek, 's a' polgár őrhad ugy leend szerkesztve, hogy szükség idején a' földművelő néposztály tulterheltesése nélkül tetemes erőt lehessen honvédelmi előteremteni. A' keletindiai gyarmatok békésuton haladnak a' polgári szerkezet biztosító paizsa alatt szebb jövő felé, míg a' nyugati telepek fölvirágoztatása iránt czélzerű javaslatok terveztetnek. Az ipar folytonos emelkedésben van, 's a' melly ágak közápólást igényelnek, azokat atyailag segítni a' kormány egyik fő kötelessége. A' népnevelés soha sem szűnt meg a' fejdelemnek fő gondtárgyul szolgálni; 's a' király semmit sem mulasztá el a' tudományok 's művészetek virágzó fejlődése eszközzésére, 's más részt egyik legszebb földadatának ismeré a' tudományok 's művészetek őszinte barátit erejéhez képest illőn jutalmazni. Az alattvalók hűséggel páros szeretete lehetővé teré a' kamatláb-csökkenést, mi által az orsz. pénztár tetemesen gyarapult; pénzügyi tervek készítettnek, mellyek által a' statusadósságok minél biztosb törlesztése létesíttessék. A' kormány fő törekvése okserű takarékoságban öszpontosul, 's oda irányoztatik, hogy a' haza bel és külkereskedése egyaránt emeltessék. A' pénzrendszer korszerű változtatásokon menend keresztül; szóval a' RR. belátásátul függend, olly törvényjavaslatok létesítését eszközölni, mellyek legfensőbb jóváhagyás után a' haza és nemzetközjöllétének szilárd alapul szolgáljanak.

Glaszország.

Az akadályok, mellyek eddigelé a' tiberi gözhajózást nehezíték, nem sokára egészen el lesznek hártva; ugyanis a' beiszapolt helyeket már kitisztíták, 's nincs egyéb hátra, mint az idők folytában alakult viz alatti szirtek kihányatása; mi ugyan magában épen nem könnyű dolog, de az illető technicusok ismereteinél fogva nem is lehetlen. — Mennyre való, mit multszámunkban a' libanoni keresztényen rokonok sanjaru helyzetéről mondanék, tanusítja azon körülmény, miszerint ezen üldözések nemesak Romában de az ausztriai kormánynál is közfigyelem tárgyáivá kezdenek válni. Azon újabb hírek, mik a' most Romában tartózkodó syriai metropolitához naponta érkeznek, semmivel sem kedvezőbbek az előbbieknél.

ÉRTESÍTŐ.

Gőzösek járása 1844. novemberben.

Bécs és Pozsony közt a' „Duna“ gőzös indul mindennap regg. 6 órakor Pozsonybul Bécsbe 's Bécsből Pozsonyba 's vissza ugyanaz napon délutáni 3 órakor; továbbá, naponkint indul Pozsonyba egy utazógőzös délutáni 4 órakor 's a' köv. napokban Pozsonybul Pestre reggeli 6 órakor.
Pestről Pozsonyba 's Bécsbe naponkint reggeli 7 órakor.
Pestről, Mohács- és Eszékig minden csütörtökön regg. 6 órakor.
(Ezen gőzös szombaton reggel Eszékéről elindul 's Bajára mintegy 8 órára ér, honnan vasárnap reg. 2 órakor Pestre indul.)
Pestről Zimony- és Drenkováig minden kedden és pénteken regg. 6 órakor.
(Drenkovából minden szombaton és kedden)
(Zimonyból — vasárnap „szerdán“)
Ezen gőzös visszaindul (Vukovárból — hétfőn „csütört.“) regg. 2 órakor.
(Bajáról — kedden „pénteken“)
Pestről Giurgevón és Galaczon által Konstantinápolyig (az oláh részen lefelé) november 1- és 15 kén.
Visszaindul Konstaninápolyból Galacra nov. 5, és 19 kén, azután Galaczról Sela-Cladovi és Orsovára nov. 9-, és 23 kén.
Pestről Viddin-, Rustsukon és Galaczon által Konstantinápolyig (a' tőriök részen) november 8 kén.
Visszaindul Konstantinápolyból Galacra novemb. 12 kén, azután Galaczról Gladonicz- és Orsovára nov. 2 kén és 16 kén.
Pestről Zimonyba minden szerdán és szombaton 's visszaérkeznek elindulás után hatod napra.

Valódi Ültetvény-Ípár-és Kör-szivarok első gyártójoknál Gschwindt M. kaphatók

Pesten uri utca postával szemközti „A' dohányzóhoz.“ 2-3

Csőd két könyvvizsgáló állomásra.

Ő es. 's apost. kir. felsége a' középonti könyvvizsgáló széklet még egy külön ülökkel, — kinek fizetése évenkint 1200 pfr. — szaporítani; nemkülönben a' Pest városában létező könyvvizsgálók kivül még egy valóóságos könyvvizsgálói állomást évenkint 800 pfr. fizetéssel fölállítani legkegyelmesebben elhatározván, azok, kik e' hivatalok valamelyikét elnyerni ohajtnák, esedezőleveleiket bizonyítványikkal egyetemben f. évi nov. 15 kén a' mgu m. kir. Helytartótanáchoz okvetlenül nyujtsák be. Pesten oct. 9. 1844. Szoblahói Pálma kir. tud. egyes. hit. jegy. 3-3

Gabonaur váltó garasban. Pesten pesti, egyebütt posz. merül ertve.

	Tiszteltetés	Készlet	Arpa	Zab	Kukorica
Pesten, octob. 31. (pesti m.)	115-135	80-92	70-75	51-60	52-56
Uj-Bécsén, „ 4. (posz. m.)	80-90	— 75	—	35-40	— 40
Pécsen, „ 25. „	55-70	50-62	45-50	— 45	40-35
Pozsonyban, „ 29. „	80-101	—	55-68	52-41	32-41
Baján, „ 15. „	60-72	40-47	— 39	36-37	— 32
Mosonyban, „ 24. „	76-112	—	52-64	34-45	38-44
N.Szombatban, „ 25. „	86-97	—	51-59	40-43	29-31
Miskolczon, „ 23. „	65-70	58-52	42-46	30-32	24-26

Dunavizáltás: november 2 kén 8' 1' 6" a' 0 fölött.